110 Pleegmoeders verzorgen nieuwe opfok

Sinds 2002 worden twee bedrijven die experimenteren met een alternatief kalveropfok systeem gevolgd door het Louis Bolk Instituut. Op een aantal andere bedrijven zijn onderzoeksactiviteiten in opbouw. Het initiatief om melkkoeien hun eigen kalveren te laten zogen komt van de veehouders zelf. Na een enthousiaste en veelbelovende start waarbij goede groei van de kalveren, arbeidsgemak en plezier doorslaggevende factoren waren, is in 2003 ingezet op de verfijning van het systeem.
Het bedrijf van Jan Vrolijk en Hendrik Langhout worden de koekalveren, die worden aangehouden voor vervanging, 3 maanden gezoogd door het melkvee (de verplichte melkperiode voor een kalf). Tijdens de biest periode blijven koe en kalf in een aparte afkalf ruimte en vormt zich een sterke band.
Hierna gaat het kalf met de eigen moeder mee de kudde in of wordt samen met een paar andere kalveren in een aparte weide of stal door een pleegmoeder gezoogd en verzorgd.

Combinatie van zogen bij eigen moeder en zogen bij een pleegmoeder
Naast de vele voordelen van het zogen bij de eigen moeder zoals goede groei van de kalveren, veel verzorgend gedrag van de moeder en verhoogde activiteit van de dieren, minder arbeid voor de boer en arbeidsplezier, waren er ook wel nadelen. Er zijn koeien die het moederschap zo serieus nemen dat ze in de melkstal de melk minder goed willen laten schieten. Bij vrolijk is in totaal dit 3 a 4 keer voorgekomen, bij Langhout bij 1 a 2 koeien per jaar. Voor een aantal kalveren was de overgang bij het spenen van onbeperkt (ad libitum) melk drinken bij de moeder naar een uitsluitend ruwvoerdieet erg groot. Vanwege praktische voordelen verschoof het systeem naar het zogen van kalveren bij pleegmoeders.
Bij Vrolijk lopen de kalveren nu alleen de biestperiode bij de eigen moeder,maximaal twee weken, daarna lopen de kalveren met 1a 2 leeftijdsgenoten bij een pleegmoeder. Bij Langhout zogen de kalveren 2 maanden bij de eigen moeder en vervolgens 1 maand bij een pleegmoeder. Tijdens de zoogperiode bij de eigen moeder gaat het kalf na de biestperiode met haar moeder mee de kudde in. In de zomer betekent dit dat er een aantal kalveren met de koeien meehuppelt als deze worden binnen gehaald voor het melken. In de winter lopen de kalveren tussen de koeien in de ligboxenstal.
Bij Vrolijk worden de pleegmoeders en kalveren op stro gehuisvest, bij Langhout in de ligboxenstal. De ruimte waar deze dieren gehouden worden grenst aan de huisvesting van de kudde. Kalveren kunnen door het hekwerk nog steeds contact hebben met hun moeder. Het likken van het kalf door de moeder en andersom door het hekwerk is regelmatig waargenomen.

Functie pleegmoeders
Pleegmoeders die worden ingezet zijn dieren die de melk niet goed laten schieten, moeders van een tweeling, koeien met een hoog celgetal, koeien die taaimelk zijn, koeien met een oncourant uier of poot problemen (die anders ingezet zouden worden als weidkoeien), en tot slot koeien die bijna droog gezet kunnen worden. Door 2 kalveren te plaatsen bij een koe die tot 10 kg melk per dag geeft kan de melkconsumptie van de kalveren worden beperkt. Door de energie opname uit melk te beperken worden de kalveren gestimuleerd om meer ruw- en krachtvoer op te nemen. De overgang van zogen naar zelfstandigheid gaat geleidelijker met de tussenfase pleegmoeder. Ook verzorgend gedrag als likken wordt door de pleegmoeder overgenomen. De kalveren van bijna 3 maanden worden 3.1 minuten door de pleegmoeder gelikt en deze wordt zelf ook 6,8 minuten door de pleegkalveren gelikt. De “voeding” stress lijkt ook verminderd als er wordt gekeken naar de gewichtsontwikkeling van de dieren. Er wordt tijdens de pleegperiode al veel tijd besteed aan de opname van ruwvoer, namelijk gemiddeld 4 uur en 40 minuten.
De combinatie van zogen bij eigen moeder en zogen bij een pleegmoeder lijkt goed te werken. We zijn erg benieuwd hoe deze dieren zich verder ontwikkelen tot melkkoe. Inmiddels zijn de eerste pinken uit het zoogsysteem al gedekt. Het lijkt erop dat voor de betrokken veehouders het zoogsysteem een blijvend alternatief is. De resultaten van twee studenten uit Wageningen over de ontwikkeling van celgetal van pleegmoeders en ontwikkeling en groei van de kalveren worden binnenkort verwacht.

Jos Langhout en Jan-Paul Wagenaar
j.langhout@louisbolk.nl